

Nr 11.

Av herr **Bengtsson** i Norup m. fl., om skrivelse till Kungl. Maj:t, angående beredande åt samhället av ökat inflytande på biografväsendet.

Då talet kommer på biograferna, dela sig människorna vanligen i två grupper: de som tolerera och gilla, ja, med stort intresse, att icke säga allt uppslukande intresse omfatta biografer, och de, som utan vidare förkasta dem såsom folkfördärvande, ödeläggande för ungdomen och slukande fattigt folks pengar. Inom båda dessa huvudgrupper finnas alla gradationer av sympati och antipati för denna moderna företeelse ifrån det mest livaktiga intresse för eller emot biografen till den likgiltigaste indifferentism, att icke säga slöhet.

Slöhet är nog vad som karaktäriserar de flesta, och därför fortfar det ekonomiska vinstbegäret att skära breda remmar ur fattigt folks hud, fortfar sensationshungern att skapa sina avskyvärda förvridna anleten och gestalter, lättsinnet att fira sina orgier på den vita duken.

Om de som opponera mot avigsidorna icke helt kasta ut barnet med badvattnet och alldeles fördöma allt vad biografer heter, så stannar det vanligen vid en mer eller mindre allmänt hållen protest mot det onda eller vid en platonisk vädjan till samhällets myndigheter att snarast möjligt vidtaga erforderliga åtgärder för att förhindra det vinstbegäret får vara det avgörande, då det gäller att tillgodose behoven av folknöjen.

Dylika vädjanden till höga vederbörande ha väl på de senare åren framställts gång på gång men utan något annat resultat, än att vi sedan några år tillbaka här i landet äro begåvade med en bio-

grafcensur, som väl gjort och gör en hel del gott, men likväl släpper igenom en hel del, som är »förbjudet för barn», men borde vara det även för halvvuxna och vuxna.

Vad är nu orsaken till att alla dessa vädjanden icke lett till några lagstiftningsåtgärder? Säkerligen den, att inga praktiska förslag till denna verkligen svårhanterliga frågas lösning framställts. Ty att frågan ej kan avföras från dagordningen genom ett förbud å la rusdrycksförbud, såsom en del yrka, utan måste lösas, synes utan vidare uppenbart. Ty biograferna både kunna och böra tjäna sedligt positiva ändamål, vilket enligt vår uppfattning icke kan sägas om rusdryckerna.

Med andra ord: vi få med säkerhet för framtiden räkna med att biografer skola existera i våra samhällen, att dess bilder skola komma inför våra ungas ögon och att dessa unga skola taga intryck av dem.

Vad är då det klokaste vi kunna taga oss till med dem: Bara klaga, protestera och vädja till myndigheterna? Eller peka på någon praktiskt framkomlig väg, som tvingar dessa företag att gagna i stället för att skada, att tjäna i stället för att härska, att giva i stället för att taga i stor utsträckning de fattigas pengar.

Säkert är nu tiden inne att på allvar taga itu med detta spörsmål, ty svåra och sig alltmer utbredande tidslyten hos vår ungdom tvinga i dessa dagar envar, som känner ansvar för Sveriges framtid, att ägna ungdomsbrottslighetens problem och dess orsaker den allvarligaste eftertanke. Och att biograferna här spela in på ett ganska ödesdigert sätt, torde få anses vara utom all fråga.

Vilken är då vägen till att göra biograferna oskadliga?

Kunna vi icke hämta uppslag och utvägar härutinnan från ett annat om ock ej helt likartat så dock närbesläktat område, på vilket många av vårt folks genialaste och ädlaste personligheter under mansåldrar provat sin uppfinningsförmåga och människokärlek med i stort sett mycket lyckade praktiska resultat — rusdryckshanteringens problem. Även inom det problemet mötas de första förkämparna för ett bättre sakernas tillstånd av profithungern hos enskilda yrkesutövare samt av slöhet och oförståelse hos allmänheten och myndigheterna. Men det lyckades dem ändå. Som envar minnes, sammanslöto sig i Göteborg några behjärtade kommunalmän omkring idén, att rusdryckshanteringen borde utövas icke av enskilda, vilkas enda intresse gick ut på vinst, utan överlämnas åt ett bolag

med oegennyttiga syften, vars huvudintresse skulle vara att tjäna nykterhet och sedlighet, vars vinst skulle begränsas till 5 procent av det insatta kapitalet och som skulle avstå det övriga av vinsten till arbetarklassens bästa, till bättre bostäder, till rikare upplysning, till förädlande förströelser och nöjen åt densamma. (Att sedan staten och kommunerna lade beslag på överskotten är en särskild historia, ledsam i och för sig och ingalunda värd att vinna efterföljd.)

Vad vore nu naturligare än att tänka sig en liknande anordning på biografväsendets område. Inom varje stad skulle biografverksamhet få utövas endast av ett särskilt för detta ändamål inom orten bildat bolag. För landsbygden skulle ett enda bolag i varje län få giva biografförevisningar. Utan särskild koncession, beviljad på liknande sätt som åt spritbolagen, skulle ingen biograförelse få drivas. Kommunerna skulle få insätta sina förtroendemän och -kvinnor i styrelsen: lärare av olika slag, målsmän för ungdomen, för skolan, för barnavårdsnämnden o. s. v., med ett ord de pedagogiska, filantropiska, andliga intressena, som nu äro helt utestängda från varje inflytande på denna för barnasinnets, för ungdomssjälens ödesbestämmande livsfaktor, skulle i görligaste mån kunna göra sig gällande vid val av bilder vid deras anordnande o. s. v.

Skolan skulle genom dessa systembolag alldeles gratis få biografen att tjäna undervisningen under själva lärotimmarna, vilket under nuvarande förhållanden är otänkbart, men säkert dock är en framtidsdröm för många intresserade pedagoger. Lokala behov i folkbildningsavseende, såsom bibliotek, konserter för folket, föreläsningens verksamheten, förädlande folknöjen skulle med frikostig hand kunna fyllas genom systembolagens årsöverskott. För detta förslags genomförande förutsattes emellertid en lagstiftning, som monopoliserar företagen i de rätta händerna. Ty därförutan är varje ingripande på biografväsendets område, förestavat av ideella motiv, dömt att gå under i konkurrensen med reklamannonserna och sensationsnummerna från de vinsthungriga företagen.

Den svåraste frågan för problemets lösning i nu antydd riktning, som uppställer sig, är givetvis avkopplingen av det enskilda ekonomiska intresset.

Men på andra områden ha just under dessa kristider liknande enskilda ekonomiska intressen dels starkt beskurits, dels koncentrerats på ett fåtal händer genom statsmaktens ingripande. Väl har detta skett ej i främsta rummet för att tjäna ett så ideellt ändamål som

bekämpandet av ungdomskriminaliteten utan fastmer för betryggandet och reglerandet av folkhushållningens behov.

Vad hindrar, att en liknande beskärning och koncentration skulle kunna ske inom biografverksamhetens område?

Här om någonstades borde en fast och stadig hand gripa in, ty här stå livsintressen på spel för samhället av långt större värde än på de flesta andra.

Det ligger fara i dröjsmålet. Få biograferna fortsätta vilt sina uppjagande och onaturliga sensationsdramer, utan att den ansvarsmedvetna delen av samhället har tillfälle att på något sätt gripa in, får den enskilda vinsthungern här ensam göra sig bred, så är den dag ej avlägsen, då våra folkuppfostrare förlorat greppet om vår ungdom och vi stå lika maktlösa inför ett oerhört starkt biografkapital, som vi länge stodo inför rusdryckskapitalet.

Även andra möjligheter än den här nämnda kunna tänkas för att skaffa samhället en verksam kontroll över biografväsendet, t. ex. att kommunen direkt utövar biografverksamhet genom sina egna organ. Man borde således överväga lämpligheten av att inrätta kommunala biografier.

Även den kommunalekonomiska synpunkten förtjänar beaktande vid frågans behandling.

På grund av vad vi sålunda anfört, tillåta vi oss hemställa,

att riksdagen ville i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t täcktes låta utreda, på vad sätt samhället må kunna vinna ett ökat inflytande på biografväsendet samt för riksdagen framlägga de förslag, vartill utredningen kan föranleda.

Stockholm den 15 januari 1919.

Sv. Bengtsson,
Norup.

E. Moberger.

C. O. Johansson.

Bernhard Nilsson.

Oscar Carlström.

E. Räf.

Oscar Ericson.

Ulrik Leander.

Ola Jeppsson.

Oscar Osberg.

Felix Hamrin.

Reinh. Eliasson.